

Bibliografia

- AdaSie*, [<https://pl-pl.facebook.com/adasie.org>, dostęp: 10.09.2020].
- Agenda 21*, 1992, [<https://sustainabledevelopment.un.org/outcomedocuments/agenda21>].
- Agenda 21, Sprawozdanie z realizacji w latach 1992-1996*, Ministerstwo OŚZNiL, Narodowa Fundacja Ochrony Środowiska, Warszawa, 1997.
- Air Quality in Europe*, 2019, Report, European Environment Agency, Report No. 10/2019, Publications Office of the European Union, Luxembourg.
- Alexander Ch. *et al.*, 2008, *Język wzorców. Miasta, budynki, konstrukcja*. GWP, Gdańsk.
- Araújo M. B., Thuiller W., Pearson R. G., 2006, *Climate Warming and the Decline of Amphibians and Reptiles in Europe*. *Journal of Biogeography*, 33: 1712-1728.
- Arnstein S. R., 1969, *A Ladder of Citizen Participation*. „*Journal of the American Institute of Planners*”, 35(4): 216-224.
- Arup, 2016, *Cities Alive: Towards a Walking World, Arup's Foresight + Research + Innovation, Transport, Consulting and Urban Design Teams*, London, viewed 7 April 2020, [<https://www.arup.com/perspectives/publications/research/section/cities-alive-towards-a-walking-world>].
- Ayres R., van der Lugt C., 2011, *Manufacturing. Investing in Energy and Resource Efficiency*, [w:] *Green Economy Report 2011 – Towards a Green Economy: Pathways to Sustainable Development and Poverty Eradication*. UNEP.
- Badanie Eurobarometru na temat różnorodności biologicznej*, [http://ec.europa.eu/public_opinion/index_en.htm,dostęp 30.08.2020].
- Bernheimer L., 2018, *Potęga przestrzeni wokół nas*. Amber, Warszawa.
- Bielawska M., 2018, *Warsztaty z zakresu ochrony środowiska w kontekście HUMAN SMART CITIES*. Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju, [<https://www.popt.gov.pl/strony/o-programie/wydarzenia/konkurs-dla-samorzadow-human-smart-cities-inteligentne-miasta-wspoltworzone-przez-mieszkanow/>,dostęp: 02.03.2019].
- Bińczyk E., 2018, *Epoka człowieka. Retoryka i marazm antropocenu*. Wyd. Naukowe PWN SA.
- Brand U., 2012, *Green Economy – the Next Oxymoron? No Lessons Learned from Failures of Implementing Sustainable Development*. “GAIA”, 21(1).
- Brook B. W., Sodhi N. S., Bradshaw C. J., 2008, *Synergies among Extinction Drivers under Global Change*. *Trends in Ecology & Evolution*, 23 (8): 453-460.
- Buijs A. E., Mattijssen T. J., Van der Jagt A. P., Ambrose-Oji B., Andersson E., Elands B. H., Møller M. S., 2017, *Active Citizenship for Urban Green Infrastructure: Fostering the Diversity and Dynamics of Citizen Contributions through Mosaic Governance*. *Current Opinion on Environmental Sustainability*, 22, 1-6.

- Bukowska U., 2008, *Proces zarządzania interesariuszami*. Zeszyty Naukowe UE w Krakowie, nr 784: 89-106.
- Burchard-Dziubińska M., Rzeńca A., Drzazga D., 2014, *Zrównoważony rozwój – naturalny wybór*. Wyd. UŁ, Łódź.
- Carrington D., 2019, *Plummeting Insect Numbers Threaten Collapse of Nature*. The Guardian, 10 February 2019, [https://www.theguardian.com/environment/2019/feb/10/plummeting-insect-numbers-threaten-collapse-of-nature?fbclid=IwAR1xuJO97N_FpPDHr5-gEdjZ7jtDh31fEYjMjMcoa_rx0ieogDaQ_EzqwLqk, dostęp 30.08.2020].
- Castells M., 1982, *Kwestia miejska*. PWN, Warszawa.
- CBOS, 2018, *Polacy wobec zmian klimatu*, Komunikat z badań nr 158/2018, [https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2018/K_158_18.PDF] [2020-11-10].
- Ceballos G., Ehrlich P. R., Barnosky A. D., Garcia A., Pringle R. M. et al., 2015, *Accelerated Modern Human-induced Species Losses: Entering the Sixth Mass Extinction*. Science Advances, 1:e1400253.
- Ceballos G., Ehrlich P. R., Dirzo R., 2017, *Biological Annihilation via the Ongoing Sixth Mass Extinction Signaled by Vertebrate Population Losses and Declines*. Proceedings of the National Academy of Sciences, 114, E6089–E6096.
- Charlesworth S. M., 2010, *A Review of the Adaptation and Mitigation of Global Climate Change Using Sustainable Drainage in Cities*. „Journal of Water and Climate Change”: 165-180.
- Cleland E. E., Chuine I., Menzel A., Mooney H. A., Schwartz M. D., 2007, *Shifting Plant Phenology in Response to Global Change*. Trends in Ecology and Evolution, 22: 357-365.
- Climate Change and Land*, 2019, An IPCC Special Report on climate change, desertification, land degradation, sustainable land management, food security, and greenhouse gas fluxes in terrestrial ecosystems, Summary for Policymakers, Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC), 07 August 2019, [https://www.ipcc.ch/site/assets/uploads/2019/08/4.-SPM_Approved_Microsite_FINAL.pdf, dostęp 9.10.2020].
- Climate Change Risk for Half of Plant and Animal Species in Biodiversity Hotspots*, Science News, [<https://www.sciencedaily.com/releases/2018/03/180313225505.htm>, dostęp 30.08.2020].
- Club of Rome*, [<https://clubofrome.org/>].
- Cohen B., 2011, *Smart Cities Smart Cities*. Journal Disponible, [<http://www.boydcohen.com/smartcities.html>, consultado el 8 de agosto de 2014]
- Coley R. L., Sullivan W. C., Kuo F. E., 1997, *Where Does Community Grow? The Social Context Created by Nature in Urban Public Housing*. Environment and Behavior, 29 (4), 468-494.
- Copernicus Alliance*, [<https://www.copernicus-alliance.org/>, dostęp: 14-11-2020].
- Czornik M., 2015, *Dzielenie przestrzeni miejskiej – uwarunkowania konsumpcji ofert lokalizacji*. Studia Ekonomiczne, Zeszyty Naukowe UE w Katowicach, nr 250: 116-129.
- David J., Hammond R., 2011, *High Line: The Inside Story of New York City's Park in the Sky*. Farrar, Straus and Giroux, New York.
- Dąbrowska-Milewska G., 2010, *Standardy urbanistyczne dla terenów mieszkaniowych, wybrane zagadnienia*. Architecturae et Artibus, 1: 17-31.
- Devall B., Session G., 1994, *Ekologia głęboka*. Pusty Obłok, Warszawa.
- Dowd M., 1991, *Earthspirit*. Twent, Third Publications, Mystic, Connecticut.
- Dziedzic S., Woźniak L., Ostasz G., Badora A., 2019, *Nowoczesne koncepcje zarządzania wspomagające ekoinnowacje*. Oficyna Wyd. Politechniki Rzeszowskiej, Rzeszów.
- EEA, 2009, SEBI, [www.eea.europa.eu/publications/progress-towards-the-european-2010-biodiversity-target, dostęp: 30.08.2020].

- Ekspert: w Polsce odczuwamy już negatywne skutki zmian klimatu*, Nauka Polsce, Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, 24.05.2019; [<http://naukawpolsce.pap.pl/aktualnosci/news%2C77215%2CEkspert-w-polsce-odczuwamy-juz-negatywne-skutki-zmian-klimatu.html>], dostęp: 30.08.2020].
- EU Biodiversity Strategy for 2030. Bringing Nature Back into Our Lives*, European Commission, Brussels, 20.05.2020, [https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/communication-annex-eu-biodiversity-strategy-2030_en.pdf], dostęp: 9.10.2020].
- European Environmental Agency*, 2020, Cutting greenhouse gas emissions through circular economy actions in the buildings sector, Briefing, No. 6/2020, [[https://www.eea.europa.eu/themes/climate/cutting-greenhouse-gas-emissions-through](https://www.eea.europa.eu/themes/climate/cutting-greenhouse-gas-emissions-through/cutting-greenhouse-gas-emissions-through)]; [<https://www.eea.europa.eu/publications/construction-and-demolition-waste-challenges>], dostęp: 12.09.2020].
- Everndon N., 1978, *Beyond Ecology: Self, Place, & the Pathetic Fallacy*. The North American Review 263(4): 16-20.
- Florys K., Gałek O., Jarzębska A., Kazior B., 2016, *Partycypacja miłowy krok do rozwoju lokalnego*. Fundacja MiLA, Kraków.
- Foden W. B., Butchart S. H., Stuart S. N., Vié J.-C., Akçakaya H. R. et al., 2013, *Identifying the World's Most Climate Change Vulnerable Species: a Systematic Trait-based Assessment of All Birds, Amphibians and Corals*. PLoS One 8(6): e65427.
- Folke C., Jansson A., Larsson J., Costanza R., 1997, *Ecosystem Appropriation by Cities*. Ambio 26(3): 167-172.
- Foodsharing Polska*, [<https://www.facebook.com/FoodsharingPolska/>], dostęp: 20.09.2020].
- Fleming J., 1999, *Joseph Fourier, the 'Greenhouse Effect', and the Guest for a Universal Theory of Terrestrial Temperatures*. Endeavour, 23(2): 72-75.
- Freeman R. E., 1984, *Strategic Management: A Stakeholder Approach*. Pitman, Boston.
- Freeman R. E., Harrison J. S., Wicks A. C., 2007, *Managing for Stakeholders. Survival, Reputation, and Success*. Yale University Press, New Haven & London.
- Gehl J., 2009, *Życie między budynkami. Użytkowanie przestrzeni publicznych*. Wyd. RAM, Kraków.
- Gehl J., 2014, *Miasta dla ludzi*. RAM, Kraków.
- Gehl J., Gemzoe L., 2004, *Public Spaces – Public Life*. Narayana Press, Copenhagen.
- Giddens A., 2004, *Socjologia*. Wyd. Naukowe PWN, Warszawa.
- Global Trends to 2030, Challenges and Choices for Europe*, 2019, European Strategy and Policy Analysis System, [<https://www.iss.europa.eu/content/global-trends-2030-%E2%80%93-challenges-and-choices-europe>], dostęp 9.10.2020].
- Globalny Program Działań – Agenda 21, Inicjatywy władz lokalnych we wspieraniu realizowaniu postanowień Agendy 21*, 2003, [w:] *Rio Szczyt Ziemi – początek ery ekologicznej*, S. Kozłowski. Biblioteka Ery Ekologicznej, AKAPIT PRESS, Łódź: 95-96.
- Gorelick J., 2018, *Raising Capital for Intermediary Cities*. OECD Development Matters, [<https://oecd-development-matters.org/2018/09/10/raising-capital-for-intermediary-cities/>], dostęp 9.10.2020].
- Górski A., 2002, *Prawo ochrony środowiska*, [w:] *Materialne prawo administracyjne. Pojęcia, instytucje, zasady*, M. Stahl (red.). Difin, Warszawa.
- Graaf de R., 2019, *Cztery ściany i dach*. Instytut Architektury, Warszawa-Kraków.
- Green Thumb*, [<https://greenthumb.nycgovparks.org/>], dostęp: 10.09.2020].
- Grzybek M., 2013, *Zarządzanie relacjami z interesariuszami jako jeden z elementów społecznej odpowiedzialności biznesu*, [<http://odpowiedzialnybiznes.pl/artykuly/zarzadzanie-relacjami>

- z-interesariuszami-jako-jeden-z-elementow-spolecznej-odpowiedzialnosci-biznesu/, dostęp: 2020-09-20].
- Hahnel R., 2010, *Green Economics: Confronting the Ecological Crisis*. M. E. Sharpe, New York.
- Hansen J., Johnson D., Lacis A., Lebedeff S., Lee P. et al., 1981, *Climate Impact of Increasing Atmospheric Carbon Dioxide*. Science, 213: 957-966.
- Harman B. P., Taylor B. M., Lane M. B., 2015, *Urban Partnerships and Climate Adaptation: Challenges and Opportunities*. Current Opinion in Environmental Sustainability, 12: 74-79, [https://doi.org/10.1016/j.cosust.2014.11.001].
- Harvey D., 2012, *Bunt Miast. Prawo do miasta i miejska rewolucja*. Wyd. Fundacja Bęc Zmiana, Warszawa.
- Hickling R., Roy D. B., Hill J. K., Fox R., Thomas C. D., 2006, *The Distributions of a Wide Range of Taxonomic Groups Are Expanding Polewards*. Global Change Biology, 12: 450-455.
- Hołuj D., Legutko-Kobus P., 2018, *A Participatory Model of Creating Revitalisation Programmes in Poland – Challenges and Barriers*. „MAZOWSZE Studia Regionalne”, nr 26: 33-59, doi:10.21858/msr.26.02, [http://www.un.org/en/events/citiesday/assets/pdf/https://architektura.info/architektura/polska_i_swiat/ec_1_w_lodzi_rewitalizacja_przestrzeni_poprzemyslowych] [https://ios.edu.pl]. [https://www.danfoss.com/en/about-danfoss/insights-for-tomorrow/urban-efficiency_the_worlds_cities_in_2018_data_booklet.pdf].
- Human Development Report*, [http://www.hdr.undp.org/en/global-reports].
- Impacts of Europe's Changing Climate – 2008 Indicator – Based Assessment*, Joint EEA-JRC-WHO report. EEA Report, No. 4/2008, European Environment Agency, Copenhagen, Denmark, [https://www.eea.europa.eu/publications/eea_report_2008_4, dostęp: 30.08.2020].
- IPCC, 2014, *Climate Change 2014: Synthesis Report. Contribution of Working Groups I, II and III to the Fifth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change* [Core Writing Team, R. K. Pachauri, L.A. Meyer (eds.). IPCC, Geneva, Switzerland.
- Irwin R., 2010, *Reflections on Modern Climate Change and Finitude*, [w:] *Climate Change and Philosophy. Transformational Possibilities*, R. Irwin (red.). Continuum, New York: 48-72.
- Jacobs J., 2014, *Śmierć i życie wielkich miast Ameryki*. Fundacja Centrum Architektury, Warszawa.
- Jałowicki B., Szczepański M. S., 2002, *Miasto i przestrzeń w perspektywie socjologicznej*. Scholar, Warszawa.
- Jansson M., Lindgren T., 2012, *A Review of the Concept Management in Relation to Urban Landscapes and Green Spaces: toward a Holistic Understanding*. Urban For. Urban Green, 11: 139-145.
- Jastrzębska E., Legutko-Kobus P., 2015, *Partycypacja w obszarach funkcjonalnych (przykład Metropolii Poznań)*, [w:] *Problemy zarządzania w jednostkach samorządu terytorialnego*, B. Banachowicz, K. Wojtaszczyk, M. Żak-Skwierczyńska (red.). Katedra Zarządzania Miastem i Regionem, Wydział Zarządzania UŁ, Łódź: 236-255.
- Jenks M., Jones C., 2010, *Dimensions of the Sustainable City*. Springer, London – New York, [http://www.mopt.org.pt/uploads/1/8/5/5/1855409/mikejenks.pdf].
- Jewtuchowicz A., 2000, *Terytorialne systemy produkcyjne – nowy model rozwoju lokalnego i regionalnego*, [w:] *Strategiczne problemy rozwoju miast i regionów*, A. Jewtuchowicz, (red.). Zakład Ekonomiki Regionalnej i Ochrony Środowiska, UŁ, Łódź.

- Jewtuchowicz A., Sokołowicz M., Zasina J., 2016, *Zrozumieć fenomen miasta*, [w:] *Ekomiasto#Gospodarka. Zrównoważony, inteligentny i partycypacyjny rozwój miasta*, A. Nowakowska (red.). Wyd. UŁ, Łódź.
- Jouzel J., Masson-Delmotte V., Cattani O., Dreyfus G., Falourd S. et al., 2007, *Orbital and Millennial Antarctic Climate Variability over the Past 800,000 Years*. *Science*, 317 (5839): 793-796.
- Kalinowska A. (red.), 2011, *Różnorodność biologiczna w wielu odsłonach. Wybrane zagadnienia z ekologii i ochrony środowiska*. Uniwersyteckie Centrum Badań nad Środowiskiem Przyrodniczym, UW.
- Kalinowska A., Batorczak A., 2017, *Uczelnie wyższe wobec wyzwań celów zrównoważonego rozwoju*. *Zeszyty Naukowe Organizacja i Zarządzanie*, z. 104, Politechnika Śląska: 281-290.
- Kanon lokalnych konsultacji społecznych*, Fundacja Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych, Warszawa, 2014, [https://kanonkonsultacji.fise.org.pl/wp-content/uploads/2018/07/kanon_konsultacji_wrsja_do_wydrukowania.pdf, 2020-11-06].
- Kawiarenka Naprawcza Stajnia na Barbarce*, [https://www.kawiarenkanaprawczastajnia.org/info, dostęp: 10.09.2020].
- Karta Lipska na rzecz zrównoważonego rozwoju miast europejskich*, 2007, [http://www.sarp.org.pl/pliki/karta_lipska_pl.pdf, dostęp: 08.09.2020].
- Klasik A., Kuźnik F., 2017, *Gospodarka przestrzenna w obszarach miejskich. Analiza zjawisk chaosu przestrzennego*, [w:] *Teoria i praktyka rozwoju obszarów funkcjonalnych*, T. Kudłacz, P. Brańka (red.). *Studia KPZK PAN*, t. CLXXIV, Warszawa.
- Klein N., 2015, *To zmienia wszystko. Kapitalizm kontra klimat*. Przeł. H. Jankowska, K. Makaruk. *Warszawskie Wyd. Literackie Muza*, Warszawa.
- Koalicja Klimatyczna*, 2014, [http://www.koalicjaklimatyczna.org/lang/pl/page/gospodarka_niskoemisyjna/id/104/, dostęp: 12.10.2020].
- Kolbert E., 2016, *Szóste wymieranie. Historia nienaturalna*. Grzegorzewska T., Grzegorzewski P. (tłum.). *Wyd. W.A.B.*, Warszawa.
- Konkluzje Rady Europejskiej EUCO 29/19 z 12.12.2019*, [https://www.consilium.europa.eu/pl/meetings/european-council/2019/12/12-13/, dostęp: 19.08.2020].
- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej*, Dz.U. 1997, nr 78, poz. 483, rozdz. II.
- Konsultacje z zasadami*, [http://www.konsultacjezasadami.pl/, 2020-11-02].
- Kostecka J., 2009, *Dekada edukacji dla zrównoważonego rozwoju – wizja, cel, strategia*. „Problemy ekorozwoju”, t. 4, nr 2: 101-106.
- Kowalewski A. T., 2005, *Rozwój zrównoważony w procesach urbanizacji*. *Nauka*, nr 1: 123-146
- Kowarik I., 2011, *Novel Urban Ecosystems, Biodiversity, and Conservation*. *Environmental Pollution*, 159: 1974-1983.
- Krajowa Polityka Miejska 2023*, 2015, dokument przyjęty uchwałą Rady Ministrów 20 października 2015, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, Warszawa.
- Krasny M. E., Russ A., Tidball K. G., Elmqvist T., 2014, *Civic Ecology Practices: Participatory Approaches to Generating and Measuring Ecosystem Services in Cities*. *Ecosystem Services*, 7: 177-186.
- Krier L., 2011, *Architektura wspólnoty*. *Wyd. Terytoria*, Gdańsk.
- Kulczycka J., 2019, *Gospodarka o obiegu zamkniętym w polityce i badaniach naukowych*. Instytut Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią PAN, *Wyd. IGSMiE PAN*, [https://circulareconomy.europa.eu/platform/sites/default/files/the_circular_economy_in_policy_and_scientific_research.pdf, dostęp: 21.11.2020].
- Kundzewicz Z., 2013, *Cieplejszy świat. Rzecz o zmianach klimatu*. PWN, Warszawa.
- Landry Ch., 2013, *Kreatywne miasto*. *Narodowe Centrum Kultury*, Warszawa.

- Latour B., 2015, *Telling Friends from Foes in the Time of the Anthropocene*, [w:] *The Anthropocene and the Global Environmental Crisis. Rethinking Modernity in a New Epoch*, C. Hamilton, Ch. Bonneuil, F. Gemenne (red.). Routledge, London, New York: 145-155.
- Lebowa D., 2009, *Organy ochrony środowiska*, [w:] *Prawo ochrony środowiska*, J. Stelmasiak (red.). LexisNexis, Warszawa.
- Lee T., van de Meene S., 2012, *Who Teaches and Who Learns? Policy Learning through the C40 Cities Climate Network*. *Policy Science*, 45: 199-220, [<https://doi.org/10.1007/s11077-012-9159-5>].
- Lefebvre H., 1967, *Prawo do miasta*, [http://numery.praktykateoretyczna.pl/PT_nr5_2012_Logika_sensu/14.Lefebvre.pdf].
- Legutko-Kobus P., 2017, *Adaptacja do zmian klimatu jako wyzwanie polityki rozwoju miast w kontekście krajowym i europejskim*. *Biuletyn KPZK PAN*, z. 268: 83-97, DOI 10.24425/117890.
- Legutko-Kobus P., 2018, *Partycypacja jako element programowania rozwoju lokalnego*. *Studia z Polityki Publicznej*, nr 3: 45-58.
- Lenton T. M., Rockström J., Gaffney O., Rahmstorf S., Richardson K. *et al.*, 2019, *Climate Tipping Points – too Risky to Bet Against*. *Nature*, 575: 592-595.
- Life in Biosphere 2*, [http://www.ted.com/talks/jane_poynter_life_in_biosphere_2.html, dostęp: 30.08.2020].
- Lister B. C., Garcia A., 2018, *Climate-driven Declines in Arthropod Abundance Restructure a Rainforest Food Web*. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 115(44):E10397-E10406.
- Loiseau E., Saikku L., Antikainen R., Droste N., Hansjürgens B., Pitkänen K., Leskinen P., Kuikman P., Thomsen M., 2016, *Green Economy and Related Concepts: An Overview*. *Journal of Cleaner Production*, 139.
- London's Ecological Footprint. A Review*, June 2003, Mayor of London, [https://www.london.gov.uk/sites/default/files/ecological_footprint.pdf, dostęp: 9.10.2020].
- Londyn chce być pierwszym na świecie miejskim parkiem narodowym. Cel to 50 proc. zieleni*, [<https://smoglab.pl/londyn-chce-byc-pierwszym-na-swiecie-miejskim-parkiem-narodowym-cel-to-50-proc-zieleni/>, dostęp: 30.08.2020].
- Loorbach D., 2010, *Transition Management for Sustainable Development: a Prescriptive, Complexitybased Governance Framework*. *Governance*, 23(1): 161-183.
- Łojko E., 1995, *Warunki życia środowisk lokalnych w samorządowym modelu ustroju terytorialnego*, [w:] *Funkcje samorządu terytorialnego a lokalna jakość życia*, A. Piekara. UW, Centrum Studiów Samorządu Terytorialnego i Rozwoju Lokalnego, Instytut Polityki Społecznej, Warszawa.
- Mackey B., 2013, *Untangling the Confusion around Land Carbon Science and Climate Change Mitigation Policy*. *Nature Climate Change*, 3: 552-557.
- Maiorano L., Amori G., Capula M., Falcucci A., Masi M. *et al.*, 2013, *Threats from Climate Change to Terrestrial Vertebrate Hotspots in Europe*. *PLoS ONE* 8(9): e74989, doi:10.1371/journal.pone.0074989.
- Makabryła roku 2014: wygrała wycinka parku w Rybniku!*, [http://www.bryla.pl/bryla/56,85300,17728039,MAKABRYLA_ROKU_2014__wygrala_wycinka_parku_w_Rybniku_.html, dostęp: 10.09.2020].
- Markowski T., 1999, *Zarządzanie rozwojem miast*. Wyd. Naukowe PWN, Warszawa.
- Martinotti G., 1996, *Four Populations: Human Settlements and Social Morphology in Contemporary Metropolis*. *European Review*, 4(1): 1-21.

- Maxwell S. L., Fuller L. A., Brooks T. M., Watson J. E. M., 2016, *The Ravages of Guns, Nets and Bulldozers*. *Nature*, 536: 143-145.
- McFarlane C., 2017, *Learning*, [w:] *Urban Theory: New Critical Perspectives*, M. Jayne, K. Ward (red.). Routledge, Milton Park/New York.
- McMillan D. W., Chavis D. M., 1986, *Sense of Community: A Definition and Theory*. *Journal of Community Psychology*, t. 14: 6-23.
- McPhearson T., Andersson E., Elmqvist T., Frantzeskaki N., 2015, *Resilience of and through Urban Ecosystem Services*. *Ecosystem Services*, 12: 152-156.
- McPherson E. G., Simpson J. R., Peper P., Xiao Q., 1999, *Tree Guidelines for San Joaquin Valley Communities*. Local Government Commission, Sacramento, California.
- Meadows D., Meadows D., Randers J., Behrens III W. W., 1973, *Granice wzrostu*. PWE, Warszawa.
- Meerow S., Newell J. P., Stults M., 2016, *Defining Urban Resilience: A Review*. *Landscape and Urban Planning*, t. 147: 38-49.
- Mergler L., Pobłocki K., Wudarski M., 2013, *Anty-Bezradnik przestrzenny: prawo do miasta w działaniu*, Warszawa, [https://publica.pl/wp-content/uploads/2013/08/Antybezradnik_www.pdf, dostęp: 20.09.2020].
- Merrifield A., 2016, *Nowa kwestia miejska*. PWN, Warszawa.
- Misja Emisja, 2014, [http://misja-emisja.pl/knowledgebase/plany-gospodarki-niskoemisyjnej-cel-zadania/, dostęp: 08.05.2020].
- Muzeum Śląskie, [https://muzeumslaskie.pl/pl/ogrod-spoleczny/, dostęp: 10.09.2020].
- Nature's Role in Climate Change*, European Commission, 2009, [http://ec.europa.eu/environment/pubs/pdf/factsheets/Nature%20and%20Climate%20Change/Nature%20and%20Climate%20Change_PL.pdf, dostęp: 30.08.2020].
- New Cohesion Policy*, European Commission, 2020, [https://ec.europa.eu/regional_policy/en/2021_2027/].
- New Leipzig Charter - The Transformative Power of Cities for the Common Good* (Nowa Karta Lipska) 2020, [https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/brochure/new_leipzig_charter/new_leipzig_charter_en.pdf, szerzej: https://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/brochures/2020/new-leipzig-charter-the-transformative-power-of-cities-for-the-common-good, dostęp: 03.12.2020].
- Nordhaus W. D., 2015, *Climate Clubs: The Central Role of the Social Sciences in Climate Change Policy*. Dyskusja panelowa z udziałem M. Grubba, D. Keitha, R. Zeckhausera, moderowana przez S. Jasanoff. Harvard University, 04.11.2015, [https://vimeo.com/146673776, dostęp: 30.08.2020].
- Nuvolati G., 2003, *Resident and Non-resident Populations: Quality of Life, Mobility and Time Policies*. *The Journal of Regional Analysis and Policy*, 33(2): 67-83.
- Orzeczenia*, [https://sip.lex.pl/orzeczenia-i-pisma-urzedowe/orzeczenia-sadow/ii-c-1259-15-wyrok-sadu-rejonowego-w-rybniku-522673423, dostęp: 10.09.2020].
- Ostrom E., 1990, *Governing the Commons: The Evolution of Institutions for Collective Actions*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Panel Klimatyczny*, [https://panelklimatyczny.pl/, dostęp: 10.09.2020].
- Papanek V., 1971, *Design for the Real World: Human Ecology and Social Change*. Pantheon Books, New York.
- Parmesan C., 2006, *Ecological and Evolutionary Responses to Recent Climate Change*. *Annual Review of Ecology, Evolution, and Systematics*, 37: 637-669.
- Payne A., Philips N., 2011, *Rozwój*. Wyd. Sic, Warszawa.
- Perska-Tembłowska A., 2019, *Interesariusze w procesie formułowania celów strategicznych gmin i zasady ich współdziałania*. *Studia i Prace KZiF*, nr 175: 177-185.

- Piątek Z., 2008, *Ekofilozofia*. Kraków.
- Piłat-Borcuch M., 2017, *Design. Designer i metamorfozy miejskie*. Studium socjologiczne, Oficyna Naukowa, Warszawa.
- Podręcznik adaptacji dla miast*, 2014, Ministerstwo Środowiska, [<http://klimada.mos.gov.pl/>, dostęp: 2020-10-18].
- Political Guidelines of the Commission 2019-2024*, 2019, European Commission, [https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024_en, dostęp: 19.08.2020].
- Polityka ekologiczna państwa 2030*, 2019, Ministerstwo Środowiska, Warszawa, [https://bip.mos.gov.pl/fileadmin/user_upload/bip/prawo/projekty/PROJEKT_POLITYKI_EKOLOGICZNEJ_PANSTWA_2030/Projekt_Polityki_ekologicznej_panstwa_2030.pdf, dostęp: 30.08.2020].
- Polski Alarm Smogowy*, [<https://polskialarmsmogowy.pl/polski-alarm-smogowy.html>].
- Przepisy UE mające na celu zachowanie różnorodności biologicznej*, [<https://www.prawo.pl/akty/dz-u-ue-c-2012-50e-19,68106794.html>, dostęp: 30.08.2020].
- Przez Edukację do Zrównoważonego Rozwoju. Narodowa Strategia Edukacji Ekologicznej*, Ministerstwo Środowiska, Wyd. Drukarnia LIBER, Lublin, 2001.
- Putnam R. D., 1996, *Bowling Alone. Malejący społeczny kapitał Ameryki*. ResPublica Nowa, nr 6: 16-22.
- Raport roboczy grupy eksperckiej Kongresu Polityki Miejskiej ds. środowisko i adaptacji do zmian klimatu*, A. Sobol (red.), IRMiR, Kraków, wersja on-line przygotowana na Kongres polityki miejskiej, 2019, [http://obserwatorium.miasta.pl/wp-content/uploads/2019/11/2019-11-07_KPM_%C5%9ARODOWISKO-raport-roboczy.pdf].
- Raport tematycznych grup eksperckich Kongresu Polityki Miejskiej. Wyzwania i rekomendacje dla krajowej polityki miejskiej* (opracowanie i redakcja: R. Ryś, P. Górny, A. Sobol, A. Muzioł-Węclawowicz), 2020, [<http://obserwatorium.miasta.pl/wp-content/uploads/2020/07/raport-wyzwania-i-rekomendacje-krajowa-polityka-miejska-Rajmund-Ry%C5%9B-Pawe%C5%82-G%C3%B3rny-Agnieszka-Sobol-Alina-Muzio%C5%82-Wec%C5%82awowicz.pdf>].
- Raport U Thanta. Problems of the Human Environment*. Report of the Secretary – General, Raport Sekretarza Generalnego ONZ U Thanta z 26.V.1969 r., [<https://digitallibrary.un.org/record/729455#record-files-collapse-header>, dostęp: 10.09.2020].
- Reflecting on Europe: How Europe Is Perceived by People in Regions and Cities*. European Committee of the Regions, April 2018, [https://cor.europa.eu/Documents/Migrated/news/COR-17-070_report_EN-web.pdf, dostęp: 9.10.2020].
- Rifkin J., 2012, *Trzecia rewolucja przemysłowa*. Wyd. Sonia Draga, Katowice.
- Rijke J., Brown R., Zevenbergen C., Ashley R., Farrelly M., Morison P., van Herk S., 2012, *Fit-for-purpose Governance: A Framework to Make Adaptive Governance Operational*. Environmental Science Policy, 22: 73-84, [<https://doi.org/10.1016/j.envsci.2012.06.010>].
- Ripple W. J., Wolf Ch., Galetti M., Newsome T. M., Alamgir M. *et al.*, 2017, *World Scientists' Warning to Humanity: A Second Notice*. Bioscience, 67(12): 1026-1028.
- Ripple W. J., Wolf Ch., Newsome T. M., Barnard P., Moomaw W. R., 2019, *World Scientists' Warning of a Climate Emergency*. BioScience, biz088, [<https://doi.org/10.1093/biosci/biz088>].
- Rockström J., Steffen W., Noone K., Persson Å., Chapin F. S. *et al.*, 2009, *A Safe Operating Space for Humanity*. Nature, 461: 472-475.
- Rodhe H., Charlson R., Crawford E., 1997, *Svante Arrhenius and the Greenhouse Effect*. Ambio 26(1): 2-5.

- Röhr I., 2011, *Green Economy. Die Wirtschaft soll grüner werden – aber wird sie damit auch gerechter?* FrauenRat, t. 5.
- RPO 2020, Wystąpienia Rzecznika Praw Obywatelskich do Ministerstwa Edukacji Narodowej oraz Ministerstwa Klimatu ws. edukacji klimatycznej, [<https://www.rpo.gov.pl/pl/content/razem-dla-edukacji-klimatycznej-rpo-pisze-do-ministra-klimatu>], dostęp: 2020-10-25].
- Rykwert J., 2013, *Pokusa miejsca. Przeszość i przyszłość miast*. Międzynarodowe Centrum Kultury, Kraków.
- Sánchez-Bayo F., Wyckhuys K. A. G., 2019, *Worldwide Decline of the Entomofauna: A Review of Its Drivers*. *Biological Conservation*, 322: 8-27.
- Schmaljohann H., Both Ch., 2017, *The Limits of Modifying Migration Speed to Adjust to Climate Change*. *Nature Climate Change*, 7: 573-576.
- Schneider O., 2018, *Smart city to nie tylko sztuczna inteligencja*, [w:] *Miasto na plus. Eseje o polskich przestrzeniach miejskich*. Wysoki Zamek.
- SDG 11, *Sustainable Cities and Communities*. Make cities and human settlements inclusive, safe, resilient and sustainable Eurostat Statistics Explained, 2020, [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=SDG_11_Sustainable_cities_and_communities#Sustainable_cities_and_communities_in_the_EU:_overview_and_key_trends].
- Seibold S., Gossner M. M., Simons N. K., Blüthgen N., Müller J. *et al.*, 2019, *Arthropod Decline in Grasslands and Forests Is Associated with Landscape-level Drivers*. *Nature*, 574: 671-674.
- Semal L., 2015, *Catastrophism and Green Political Theory*, [w:] *The Anthropocene and the Global Environmental Crisis. Rethinking Modernity in a New Epoch*, C. Hamilton, Ch. Bonneuil, F. Gemenne (red.). Routledge, London, New York.
- Semenza J. C., 2005, *Building Healthy Cities. A Focus on Interventions*, [w:] *Handbook of Urban Health: Populations, Methods and Practice*, S. Galea, D. Vlahov (red.). Springer, New York: 459-478.
- Sepioł J., 2018, *Uwagi o urbanistyce i architekturze III RP*, [w:] *Miasto na plus. Eseje o polskich przestrzeniach miejskich*. Wysoki Zamek.
- Siedem zasad konsultacji, Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji, maj 2013, [https://partycypacjaobywatelska.pl/wp-content/uploads/2015/06/7_zasad_30-04.pdf], dostęp: 2020-10-29].
- Skolimowski H., 1993, *Filozofia żyjąca – ekofilozofia jako drzewo życia*. Warszawa.
- Smith A., 2007, *Bogactwo narodów*. Cz. II, PWN, Warszawa.
- Sobol A., 2013, *Design w przestrzeni publicznej w kontekście zrównoważonego rozwoju*, [w:] *Transformacja współczesnej gospodarki jako przedmiot badań ekonomicznych*, B. Kos (red.). UE w Katowicach, Zeszyty Naukowe, nr 136, Katowice: 267-277.
- Sobol A., 2018, *Moje, nasze, czyje? – postrzeganie miasta jako dobra wspólnego*, [w:] *Rozwój lokalny i regionalny: teorie i zastosowania*, A. Klasik, F. Kuźnik (red.). KPZK PAN, UE w Katowicach, Warszawa.
- Sobol A., 2019, *Rozwój lokalny a niewykorzystany potencjał mieszkańców polskich miast*. Biuletyn KPZK PAN, z. 274, Warszawa.
- Starzyk-Durbacz K., 2016, *O partycypacji. Podsumowanie badań i analiz dotyczących partycypacji obywatelskiej w Polsce*. Pracownia Badań i Innowacji Społecznych „Stocznia”, Warszawa, [https://stocznia.org.pl/app/uploads/2016/09/Stocznia_raport-o-partycypacji.pdf], dostęp:2020-11-05].
- Steffen W., Rockström J., Richardson K., Lenton T. M., Folke C. *et al.*, 2018, *Trajectories of the Earth System in the Anthropocene*. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*, [<https://doi.org/10.1073/pnas.1810141115>].

- Stern N., 2010, *Globalny ład. Zmiany klimatu a powstanie nowej epoki postępu i dostatku*. Orzechowska-Barcz A. (tłum.). Wyd. Krytyki Politycznej, Warszawa.
- Stowarzyszenia Architektów Polskich, Polska Polityka Architektoniczna*. Polityka jakości krajobrazu, przestrzeni publicznej, architektury – dokument opracowany z inicjatywy Polskiej Rady Architektury, Stowarzyszenia Architektów Polskich pod patronatem Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego przez reprezentantów ZG SARP, ZG TUP, Krajowej Izby Architektów RP, Polskiej Rady Architektury, środowiska architektów krajobrazu oraz Krajowego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków, 2008, [www.sarp.org.pl, dostęp: 14.09.2020].
- Strona internetowa Copernicus Alliance*, [https://www.copernicus-alliance.org/vision-and-objectives, dostęp: 2020-10-25].
- Summary for Policymakers of the Global Assessment Report on Biodiversity and Ecosystem Services of the Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services*, [https://www.ipbes.net/document-library-catalogue/summary-policymakers-global-assessment-report-biodiversity-ecosystem, dostęp: 30.08.2020].
- Sustainable Development Goals*, 2015, [file:///C:/Users/user/AppData/Local/Temp/SDGs_Booklet_Web_En.pdf, dostęp: 18.10.2020].
- Sustainable Development in the European Union. Monitoring Report on Progress towards the SDGs in an EU Context*, 2020, Manuscript completed in May 2020, 4th edition, The European Commission is not liable for any consequence stemming from the reuse of this publication. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2020, [https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/11011074/KS-02-20-202-EN-N.pdf/334a8cfe-636a-bb8a-294a-73a052882f7f].
- Swianiewicz P., 1997, *Przyciąganie inwestycji jako element samorządowej polityki rozwoju ekonomicznego*. Samorząd Terytorialny, 12, Warszawa: 5.
- Symonides E., 2019, *Człowiek i biosfera: szanse przetrwania Homo Sapiens w zdegradowanym środowisku przyrodniczym*, [w:] *Czy świat należy urządzić inaczej. Schyłek i początek*, B. Galwas, P. Kozłowski, K. Prandeki (red.). Komitet Prognoz „Polska 2020 Plus” PAN, Warszawa.
- Szczegóła J., 2013, *Bierność obywateli: apatia polityczna w teorii demokratycznej partycypacji*. Elipsa, Warszawa.
- Szumowski W., 2012, *Koncepcja Good Governance w doskonaleniu systemu zarządzania urzędu administracji samorządowej*. Nauki o zarządzaniu, 4(13): 75-84.
- Szwajca D., 2016, *Strategie zarządzania relacjami z interesariuszami w kontekście ograniczenia ryzyka pogorszenia lub utraty reputacji przedsiębiorstwa*, [w:] *Strategie. Procesy i praktyki*. Wyd. UE we Wrocławiu, Wrocław.
- Szymańska D., Korolko M., Grzelak-Kostulska E., Lewandowska A., 2016, *Ekoinnowacje w miastach*. Wyd. Naukowe UMK, Toruń.
- Ślązak A., 2015, *Jaka migracja, taka reakcja – znamy lepiej wpływ zmian klimatu na ptaki Europy*. PAP, Nauka w Polsce, [http://naukawpolsce.pap.pl/aktualnosci/news%2C407199%2Cjaka-migracja-taka-reakcja-znamy-lepiej-wplyw-zmian-klimatu-na-ptaki-europy.html, dostęp: 30.08.2020].
- Świerk J., 2016, *Koncepcja interesariuszy w zarządzaniu strategią - analiza przypadku gminy Inowrocław*. Acta Universitatis Lodziensis, Folia Oeconomica, 6 (362): 29-43, [file:///C:/Users/legut/AppData/Local/Temp/686-1258.pdf, dostęp: 2020-10-25].
- Taylor R. B., 1988, *Human Territorial Functioning: an Empirical Evolutionary Perspective on Individual and Small Group Territorial Cognitions, Behaviours and Consequences*. Cambridge University Press, New York.
- Techniki. Partycypacja obywatelska*, [https://partycypacjaobywatelska.pl/strefa-wiedzy/techniki/, dostęp: 11-11-2020].

- Territorial Agenda 2030. A Future for All Places. (Agenda Terytorialna UE 2030) 2020*, [https://www.territorialagenda.eu/files/agenda_theme/agenda_data/Territorial%20Agenda%20documents/TerritorialAgenda2030_201201.pdf]; szerzej: [https://www.territorialagenda.eu/home.html, dostęp: 03.12.2020].
- The Future Cities Adaptation Compass*, 2014, [http://www.future-cities.eu/project/adaptation-compass/, dostęp: 2020-10-22].
- The High Line*, [https://www.thehighline.org/, dostęp: 10.09.2020].
- The State of European Cities*, 2016, *Cities Leading the Way to a Better Future*, European Commission, [https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/policy/themes/cities-report/state_eu_cities2016_en.pdf, dostęp: 9.10.2020].
- Thomas Ch. D., Cameron A., Green R. E., Bakkenes M., Beaumont L. J. *et al.*, 2004, *Extinction Risk from Climate Change*. *Nature*, 427: 145-148.
- Tirole J., 2017, *Economics for the Common Good*. Princeton University Press, Princeton & Oxford.
- Towards a Green Economy: Pathways to Sustainable Development and Poverty Eradication, Green Economy Report 2011*, United Nations Environment, UNEP 2011, [https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/126GER_synthesis_en.pdf, dostęp: 22.09.2020].
- Towards a Green Economy in Europe – EU Environmental Policy Targets and Objectives 2010-2050*, EEA, 2013, Kopenhaga, [http://www.eea.europa.eu/publications/towards-a-green-economy-in-europe, dostęp: 22 października 2019].
- Towards Green Growth*, 2011, *Towards a Green Economy: Pathways to Sustainable Development and Poverty Eradication*, [http://www.unep.org/greeneconomy/GreenEconomy-Report/tabid/29846/Default.aspx, dostęp: 11.09.2020].
- Trisos C. H., Merow C., Pigot A. L. 2020, *The Projected Timing of Abrupt Ecological Disruption from Climate Change*. *Nature*, 580: 496-501.
- UN, 2015, *Transforming Our World: the 2030 Agenda for Sustainable Development*, Resolution adopted by the General Assembly on 25 September 2015, [https://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=E, dostęp: 2020-10-28].
- Unchecked Global Warming Could Collapse Whole Ecosystems, Maybe Within 10 Years*; [https://insideclimatenews.org/news/07042020/global-warming-ecosystem-biodiversity-rising-heat-species, dostęp: 9.10.2020].
- United Nation Development Programme, Human Development Reports*, [http://www.hdr.undp.org/en/global-reports].
- United Nations Department of Social and Economic Affairs*, 2018, *Revision of World Urbanization Prospects*, [https://esa.un.org/unpd/wup/, dostęp: 9.10.2020].
- Urban Agenda for the EU, Energy Transition Partnership Action Plan*, 24 April 2019, [https://ec.europa.eu/futurium/en/system/files/ged/uaetp_final_action_plan.pdf].
- Urban Agenda for the EU 'Pact of Amsterdam'* (Pakt Amstedamski), 2016, [https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/policy/themes/urban-development/agenda/pact-of-amsterdam.pdf, dostęp: 10.08.2020].
- Urwin K., Jordan A., 2008, *Does Public Policy Support or Undermine Climate Change Adaptation? Exploring Policy Interplay across Different Scales of Governance*, *Global Environmental Change*, 18: 180-191.
- Urzykowski T., Szymańska I., 2008, *Ten wsiowy dotleniacz – mówi miejski urzędnik*, [http://warszawa.wyborcza.pl/warszawa/1,54420,5052538.html, dostęp: 10.09.2020].
- Waldman S., 2017, *Climate Change Has Already Harmed Almost Half of All Mammals*, *Scientific American*, [https://www.scientificamerican.com/article/climate-change-has-already-harmed-almost-half-of-all-mammals/, dostęp: 30.08.2020].

- Warren R., Price J., VanDerWal J., Cornelius S., Sohl H., 2018, *The Implications of the United Nations Paris Agreement on Climate Change for Globally Significant Biodiversity Areas*. *Climatic Change*, 147: 395-409.
- Wernicki P., 2019, *Raport: milion gatunków zagrożonych wyginięciem*. Polska Agencja Prasowa, [<https://www.pap.pl/aktualnosci/news%2C447339%2Craport-milion-gatunkow-zagrozonych-wyginieciem.html>], dostęp: 30.08.2020].
- Williams F., 2018, *Natura leczy, czyli co sprawia, że jesteśmy szczęśliwsi, zdrowsi i bardziej kreatywni*. Wyd. UJ, Kraków.
- Williams M., Zalasiewicz J., Haff P. K., Schwägerl Ch., Barnosky A., Ellis E. C., 2015, *The Anthropocene Biosphere*. *The Anthropocene Review*: 1-24.
- Winter M., Fiedler W., Hochachka W. M., Koehncke A., Meiri S. *et al.*, 2016, *Patterns and Biases in Climate Change Research on Amphibians and Reptiles: A Systematic Review*. *Royal Society Open Science*, 3(9): 160158, doi:10.1098/rsos.160158.
- Woźniak L., Dziedzic S., Ostasz G., Badora A., 2019, *Nowoczesne koncepcje zarządzania wspomagające ekoinnowacje*. Oficyna Wyd. Politechniki Rzeszowskiej, Rzeszów.
- Wpływ zmian klimatycznych na gatunki flory w Europie*, 2009, Konwencja o ochronie gatunków dzikiej flory i fauny europejskiej oraz ich siedlisk, Raport przygotowany przez V. Heywooda, Wydział Nauk Biologicznych, University of Reading, Opracowany we współpracy z A. Culhamem, [<https://studylibpl.com/doc/648872/wp%C5%82yw-zmian-klimatycznych-na-gatunki-flory-w-europie>], dostęp: 30.08.2020].
- Xu Ch., Kohler T. A., Lenton T. M., Svenning J.-Ch., Scheffer M., 2020, *Future of the Human Climate Niche*. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 117(21): 11350-11355.
- Zalasiewicz J., Waters C. N., Barnosky A. D., Cearreta A., Edgeworth M. *et al.*, 2015, *Colonization of the Americas, 'Little Ice Age' Climate, and Bomb-produced Carbon: Their Role in Defining the Anthropocene*. *The Anthropocene Review*, 2(2): 117-127.
- Zalewski A., 2003, *Teoretyczne podstawy zarządzania gminą*, [w:] *Zarządzanie gospodarką i finansami gminy*, H. Sochacka-Krysiak (red.). SGH, Warszawa.
- Zero waste*, [<https://zero-waste.pl/>], dostęp: 20.09.2020].